

در جستجوی راستی

خاطرات و زندگی نامه یوسف
شاهری

از سرای امیر در بازار تهران تا
سرديبيري مجله شوفار در
نيويورک

پژوهشی از پروفیسور
گوئل کهن

آرمان: با سپاس از پروفیسور گوئل کهن، ساکن لندن که این مقدمه درباره کتاب تازه منتشر شده خود را در اختیار آرمان قراردادند.

متودولوژی پروفیسور گوئل کهن در پژوهش و روایت نمونه های تاریخ شفاهی و خاطرات استوار است بر مطالعه دقیق دوران تاریخی مورد نظر، ویژگی های جغرافیایی و محلی، شناخت عمیق از شخصیت صاحب خاطرات و کار با او جهت گسترش درونمایه های روایت. در سال های اخیر، پروفیسور گوئل کهن کتاب های *بر بال خرد* (خاطرات راو یدیدیا شوفط) و *بچه کاشی* (خاطرات لرد داود آلیانس) را با این متودولوژی منتشر ساخته است.

سلامتی آقای یوسف شاهری، از چهره های درخشان مطبوعات مهاجرت ایرانیان در آمریکا را آرزومندیم.

***

چه خوب که افراد و شخصیت هایی که هر یک به گونه ای در زمینه های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، صنعتی و حتی مذهبی و عقیدتی ایران معاصر، نقش آفرین بوده اند یا مشاهدات و اطلاعات و ناگفته های درس آموزی با خود دارند، خویشان را موظف و متعهد

بدانند که آن‌ها را بیان کنند، بنویسند و منتشر سازند. روشن است که آنان با این اقدام، نه تنها

انباره حافظه تاریخی را تقویت می‌کنند و دامنه اعتبار منابع تاریخی مان را گسترش می‌دهند، بلکه چه بسا بتوانند در تلاش برای پرهیز آیندگان از تکرار تلخ تاریخ نیز سهمی و نقشی داشته باشند. از همین رو، آمادگی و قبول مسئولیت «یوسف شاهی» برای بیان صادقانه زیر و بم‌های زندگی طولانی خود و به مشارکت گذاشتن تجربیات شخصی با نسل کنونی و نسل‌های بعد را می‌توان نوعی تعهدپذیری و وظیفه‌مداری او در قبال جامعه به شمار آورد که بر آن باور داشته است. افزون بر این، نباید فراموش کرد که کسی که به عرضه شفاف و صادقانه سرگذشت خود می‌پردازد و کارنامه زندگی‌اش را آشکارا به داوری دیگران می‌گذارد، بی‌شک از شهامت در خور توجهی نیز برخوردار است. شاهی در روایت زندگی خود، در دو بخش - «در ایران» و «در آمریکا» - همچنان که از چگونگی ورود به دنیای کسب و کار خویش در سرای امیر در بازار تهران سخن می‌گوید، هم‌زمان ما را به

عرصه فعالیت‌های فرهنگی در نهادی نوپا و متشکل از گروهی از جوانان پرشور یهودی در تهران و در واپسین سال‌های جنگ دوم جهانی می‌کشانند و گوشه‌ای از کوشندگی‌ها در جامعه دیرپای یهودیان ایران را نیز نمایان می‌سازد. هم‌سفری با شاهری در «سرای امیر» و بعد در دفتر کاری او در خیابان بوذرجمهری و در دیدارها و مباحثات شغلی و تخصصی او در کارخانه‌های صنایع نساجی در تهران و چند شهر دیگر، باعث آشنایی ما با «نحوه کسب و کار وی» و با «رگه‌های نهفته در پیکره فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی مردم آن مناطق» می‌شود. آگاهی از تجربه سفرهای متعدد کاری او به ژاپن و آمریکا و شناخت تفاوت‌ها نیز برای هر خواننده‌ای آموزنده است. مهاجرت ناگهانی از ایران در اوج موفقیت و زمانی که دیگران چندان نشانی از دگرگونی‌ها و نابسامانی‌های انقلابی یکی دو سال بعد را مشاهده نمی‌کردند، حدیث مفصلی است از قاطعیت و موقعیت‌شناسی آگاهانه که بخش دوم این کتاب به آن اختصاص یافته است. روایت شاهری از آغاز یک زندگی جدید در محیط ناآشنای آمریکا نیز نمادی دیگر از اتکای به خود و تلاش‌گری، پویایی و جستجوگری است: چه در بُعد «کسب و کار» و چه در ابعاد «مسئولیت‌پذیری و خدمات اجتماعی فرهنگی و نهادسازی».

با نگاهی بر زندگی‌نامه و خاطرات شاهری و آشنایی با فعالیت‌ها و سیر تحولات زندگی او، این پرسش مطرح می‌شود که چگونه یک جوان شاغل در بازار سنتی تهران که با نخ و نساجی و پارچه و چرتکه سر و کار دارد، در سی سالگی، به سرعت به سوی تکنولوژی نوین می‌رود تا از مزایای آن برخوردار شود و سر از ژاپن در آورد. او با هوشمندی و حوصله و با استفاده از فرصت فراهم آمده می‌کوشد تا با درک اولویت‌ها، به رغم غربت یک ساله از همسر و نوزاد نورسیده‌اش، به فوت و فن نخ و رنگ و ریسنده‌گی و چاپ بر پارچه در مقیاس پیشرفته سر در بیاورد و دست‌پُر به ایران برگردد و زمینه‌ساز الگوی تازه‌ای در ایجاد و توسعه ارتباط صنعت داخلی و صنایع نساجی ژاپن باشد. هموست که با تکیه بر اصل کیفیت‌پردازی و راست‌کرداری، آن‌چنان اعتماد به نفسی کسب می‌کند که بی‌توجه به تنگ‌نظری‌های مرسوم در صحنه بازار و بازرگانی سنتی و رقابت‌های تنگ و تاریک معمول در آن محیط، قیمت اقلام مورد فروش خود را بر پایه سطح خدمات و کیفیتی تعیین می‌کند که بدون خُلف وعده و با پرهیز از گنده‌گویی، به مشتریان ارائه می‌شود. همین شفافیت و صداقت، در

درازمدت، سرمایه اصلی او در مراودات با کمپانی‌های ژاپنی و صنایع و کارخانه‌های ایران را تشکیل می‌دهد و به قول خودش: «اعتباری برایش ایجاد می‌کند که هیچ بانک و موسسه مالی، توانایی خلق آن را ندارد». از همین روست که شاید بتوان شاهی را در پیوند بازار و بازرگانی سنتی ایران به صنعت مدرن ریسندگی و بافندگی، صاحب‌سبک به شمار آورد.

از مطالعه زندگی‌نامه و خاطرات یوسف شاهی می‌توان دریافت که او در دفاع از حقیقت، به شدت ایستادگی می‌کند و براساس اصل مسئولیت‌پذیری و امانت‌داری، بی‌رو درباستی، موضع‌گیری می‌کند. او بیش از آن که حرف بزند، برپایه اعتقاد خود به مبانی ایمانی و نص صریح تورات، ابتدا شنونده دقیق است و آن‌گاه، به عمل می‌پردازد و به جای تکیه بر گفتار، بر رفتار گرایش دارد که نمایانگر واقع‌بینی و عمل‌گرایی یا پراگماتیسم^۱ اوست. شاهی که قانون‌مند حرکت کرده، در عین حال، نه تنها برخلاف واقعیت‌ها و سیر تحول اجتماعی و فرهنگی، موضع‌گیری نکرده، بلکه در آن جهت، پیشگام هم بوده است. او می‌داند که «شخصیت»، مولود «تشکیلات اجتماعی» است و استعدادها و خلاقیت‌ها، در تشکیلات اجتماعی و فرهنگی، امکان ظهور و رشد پیدا می‌کنند و شکوفا می‌شوند. بر همین مبناست که با پیوستن به نهادهای فرهنگی و اجتماعی، تلاش می‌ورزد که خود نیز در جهت ایجاد سازمان‌ها و تشکیلات جدید، نقش‌آفرین باشد. حضور او در دوران جوانی در «باشگاه برادران» و «مجله عالم یهود» در ایران و چهار دهه بعد در نیویورک و عضویت و فعالیت فراگیر در چند نهاد متفاوت، نشان از اعتقاد و اتکای او به جایگاه و اهمیت تشکیلات در رشد و توسعه اجتماعی و شخصیت‌پروری است.

با مطالعه روند تحولات شغلی او در این کتاب، در می‌یابیم که شاهی، در برخورد با ناملایمات و نامهربانی‌های گاه و بی‌گاهی که در اذهان کج‌اندیش برخی از دست‌اندرکاران صنعت و بازرگانی نسبت به خود در بازار و در شهرهای تهران، کاشان، اصفهان، سمنان و یزد و حتی در هم‌سفری با هم‌میهن خود در ژاپن تجربه می‌کرده، همواره با سلاح «صحت و صداقت»، به دفاع از خویش و به زدودن زنگارهای ذهنی و نفرت‌پروری‌ها می‌پرداخته است. او در این کتاب آشکارا نشان می‌دهد که نه تنها در عرصه کسب و کار نوینی که در آمریکا

1. Pragmatism.

بر پا ساخت بلکه در زمانی که بخش عمده‌ای از اوقات خود را صرف فعالیت‌های عام‌المنفعه و پیشبرد نهادهای جامعه ایرانیان یهودی مهاجر می‌کند، همواره از «بن‌بست‌ها» گریزان است و بی‌پروا، با کسب آگاهی، بر «راستی‌ها» تکیه دارد و توقف را نیز نمی‌پذیرد: چه در مواجهه با خُلف وعده در هم‌یاری و ایجاد کنیسا در نیویورک باشد و چه در مرحله تصمیم‌گیری برای اعطای کمک به یک بیمار نیازمند، یا در برخورد با غفلت‌های خواسته و ناخواسته از باورها و اعتقادات جمعی، و چه گنج‌روی‌های اداری در نهادی فرهنگی یا حتی در بیان واقعیت‌های تلخ در باره همسرگزینی یک جوان و ذکر مشکل تفاوت فرهنگی و شکاف طبقاتی و تاکید بر ضرب‌المثل «کبوتر با کبوتر، باز با باز...»

محتوای زندگی‌نامه یوسف شاهی با برداشت‌های کسانی که سال‌ها - چه در ایران و چه در آمریکا - با او نشست و برخاست داشته‌اند، هم‌خوانی دارد و بیانگر این واقعیت است که او با «ریا» و «تظاهر» بیگانه است. افزون بر این، وقت آدمی را ارزشمندتر از آن می‌داند که در راه خودبینی و عیب‌جویی یا انکار دیگران صرف شود. با مطالعه کارنامه شاهی در می‌یابیم که همان‌گونه که او در عرصه کسب و کار نشان داده، در جایی که امور اجتماعی و فرهنگی و اعتقادی جامعه مطرح باشد نیز هیچ ملاحظه‌ای را جایز نمی‌شمارد و با این که نقد سازمان‌ها و جهت‌گیری‌ها و عملکردهای افراد را ضروری می‌داند اما از نکوهش و شبهه‌پردازی فاصله می‌گیرد. او ترجیح می‌دهد که بی‌واهمه، جستجوگر و عمل‌گرا باشد تا با تکیه بر چنین محوری، ضمن «خوداصلاح بودن»، سازندگی‌ها را تعریف کند و برای ارتقای نهادهای اجتماعی - فرهنگی تلاش بورزد. بر مبنای این ویژگی است که باید گفت عنوان «در جستجوی راستی» بر این کتاب، چه بسا توجیه‌کننده و بیانگر بخشی از همین واقعیت‌ها در زندگی چندگانه او باشد.

از لابه‌لای روایت یوسف شاهی چنین بر می‌آید که او چه در مورد خود و چه در مواجهه با دیگر افراد یا سازمان‌ها، زمانی که بر مبنای «آگاهی و درک خویش از یک موضوع یا یک پدیده» به مرحله «شناخت» می‌رسد، با قاطعیت عمل می‌کند. نمونه بارز این قاطعیت را به طور شفاف، در تصمیم‌گیری او در خروج از ایران می‌توان مشاهده کرد و آن زمانی است که شاهی در اوج موفقیت کاری در ایران، برخلاف نقطه‌نظر و اصرار اطرافیان و همکاران

در بازار و در صنعت و بازرگانی، همین که در می‌یابد به‌ناگزیر باید تن به غربت دهد، در مقابل چشمان شگفت‌زده آنان، همه چیز را پشت سر او می‌نهد و راهی آمریکا می‌شود.

به این ترتیب او بار دیگر نشان می‌دهد که چگونه با استقامت و تکیه بر خود، در غربت نیز، در فضایی به کلی متفاوت از بازار ایران، زمینه‌ساز زندگی تازه‌ای می‌شود و کسب و کاری را به راه می‌اندازد که اصل بنیادین آن همچون گذشته، دقت و شفافیت و جستجوی درستی در کارها و مراودات باشد و اعتقاد به «سود کم» و «حجم بالا» در معاملات تا هم خود، جمعیت خاطر و آرامش ذهن و روان داشته باشد و هم طرف‌های کسب و کار او راضی و استوار بمانند. شگفتا که شاهی - چه بسا ناخودآگاه - با راهبرد یا استراتژی^۱ مشهور «برد - برد»^۲ حرکت می‌کند یعنی رسیدن به نتیجه یا حاصلی برای هر دو طرف، که ضمن بهینه یا «بهترین حالت»^۳ بودن، پایدار است و اعتمادبرانگیز. از این رو، در این کتاب با شخصیتی مواجهیم که همواره به مقتضیات زمان و نیازهای ضروری در روابط اجتماعی پی برده و از روی طبیعت آن مقتضیات اجتماعی و مناسبات موجود در سطوح گوناگون جامعه، جایگاه خود و تغییر و تحولات را پیش‌بینی می‌کند و در آن مسیر عمل می‌کند؛ به همین دلیل توانسته است در بستر تاریخ جامعه خود، عامل موثری باشد.

یوسف شاهی در نخستین بخش از روایت زندگی طولانی و رنگارنگ خود در این کتاب، پس از شناخت تاریخی شهر اصفهان و آشنایی با روند شکل‌گیری و ابعاد فرهنگی، اجتماعی و سنتی یهودیان آن دیار، از پیامدهای قحطی و کوچ اجباری جد پدری‌اش از اصفهان به تهران خبر می‌دهد و صادقانه صحنه‌هایی از تنگ‌دستی‌ها و کمبودهای زمانه در آن خانواده را ترسیم می‌کند تا نشان دهد که چگونه «سخت‌کاری و مسئولیت‌پذیری» می‌تواند وضعیت خانواده‌ای محروم و مهاجر به محیط ناآشنای پایتخت را ارتقا بخشد. او در بیان خاطرات خود، از چگونگی تلاش‌های پدر در تهران - که اینک صاحب زن و فرزند شده - نیز یاد می‌کند و با تشریح نحوه خانه‌دار شدن او، خاطر نشان می‌سازد که وی ضمن قاطعیت و هدف‌مندی، با تکیه بر حرمت‌ها و اعتقادات مذهبی، خود و فرزندانش را به موقعیتی در خور

-
1. Strategy.
  2. Win - Win.
  3. Optimize.

توجه رهنمون می‌شود؛ چندان که به فاصله یک نسل، فرزند ارشدش - یوسف شاهی - به عنوان فردی معتبر و موفق در حرفه‌ای مناسب، ظاهر می‌شود تا رفته‌رفته، نه تنها در کسب و کار، بلکه در عرصه فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی نیز نقش آفرینی کند.

بنیان‌گذاری، مدیریت و سردبیری مجله شوفار را باید نقطه عطف تلاش‌های فرهنگی یوسف شاهی به شمار آورد. از این رو، ما «در جستجوی راستی»، در مقطعی از یک سفر طولانی، با چگونگی راه‌پریچ و خم ایجاد نشریه‌ای آشنا می‌شویم که شاهی آن را ابتدا به صورت تک ورق چهار صفحه‌ای با دست‌خط خود منتشر کرد. آن‌گاه شاهد تحول در حروف چینی و چاپ هر شماره آن در بیش از صد صفحه خواهیم بود تا گام به گام و صفحه به صفحه، انبوهی از مطالب متنوع آن را طی سی و دو سال انتشار بی‌وقفه ورق بزیم. شاهی در این بخش از روایت زندگی خود، ما را به دو جشن سیزده سالگی و بیست و شش سالگی مجله شوفار می‌برد تا در نهایت، برخلاف کارنامه درخشان آن، به علت ناتوانی جسمی و با تاسف بسیار، از اقدام به واگذاری ماهنامه شوفار به «دیگری» یاد کند که منجر به توقف ناگهانی آن شد؛ اقدامی که او اکنون با افسوس، آن را خطایی بزرگ در زندگی خویش قلمداد می‌کند.

بخش دوم این کتاب، شرح گوشه‌ای از اقدامات و کوشندگی‌ها، امور خیر و یاری‌رسانی‌های شاهی در زمینه‌های گوناگون است که همراه با ذکر تلاش‌های مشابه دیگران در یک دوره چهار ساله در نیویورک، نه تنها چگونگی مهاجرت بزرگ جامعه ایرانیان یهودی در اثر روی کار آمدن حکومت اسلامی در ایران را نمایان می‌سازد بلکه به شناخت و تشریح نهادها و فعالیت‌های گسترده بخشی از پیکره چند میلیونی مهاجران ایرانی در تاریخ معاصر نیز می‌پردازد. امتیاز کتاب زندگی‌نامه و خاطرات یوسف شاهی، شاید این باشد که هم روایت دست‌اولی از زندگی یک فرد تلاشگر است و هم مستندی است از شاهد و راوی رویدادهای پیرامونی و عوامل محیطی تاجری که روزنامه‌نگاری هم می‌کند و عمل‌گرایانه و مستقیم وارد گردونه فعالیت‌های فرهنگی نیز می‌شود و دستی هم بر چرخه امور اجتماعی دارد. این نقش آفرینی چندگانه‌ای که از «حجره بازار و چرتکه و پارچه و نخ در تهران» و «کاغذ و کامپیوتر در نیویورک» تا ترجمه و نگارش و غلط‌گیری و صفحه‌بندی اخبار و مقالات و امور اداری و مفضل توزیع یک مجله را در بر می‌گیرد، به نوبه خود

پدیده‌ای است کم‌نظیر و بسیار جالب.

نکته دیگر این که به رغم حجم بالای انتشار زندگی‌نامه‌ها و خاطرات افراد و شخصیت‌های سیاسی، فرهنگی، مذهبی، عقیدتی و هنری در چهار دهه اخیر، سهم کتاب‌های خاطرات ایرانیان دست اندر کار حوزه اقتصاد و صنعت و بازرگانی و کارآفرینی بسیار اندک بوده است. این وضعیت در مورد صنعت‌گران، بازرگانان و کارآفرینان متعدد در جامعه ایرانیان یهودی در دوران معاصر نیز صادق است.^۱

همین کمبود، به نوبه خود، بیانگر لزوم انتشار زندگی‌نامه و خاطرات یوسف شاهی است که از تجارت پارچه و نخ در سرای امیر بازار تهران تا راه‌اندازی و پیشبرد یک کمپانی پیشرو در صنعت و تجارت کاغذ در نیویورک - و در عین حال ایجاد و سردبیری و مدیریت مجله‌ای موفق و هدایت یا حمایت از چندین نهاد اجتماعی و فرهنگی نوپیدا - را به موازات هم دنبال کرده است. بر این مناسبت که این کتاب را باید روایتی از زندگی یک «بازرگان روزنامه‌نگار» با یک «فرهنگی کارآفرین و نهادساز» در دوران معاصر به شمار آورد که حتی در آستانه یک صد سالگی - و کهولت و کم‌توانی - همچنان در این دو عرصه متفاوت، حضوری فعال دارد.

«در جستجوی راستی» بر مبنای الگو یا روش ابداعی پروفسور کهن یعنی: «خاطره پردازی پژوهشی» که پیشتر در تالیف و انتشار چند زندگی‌نامه و کتاب خاطرات به کار برده^۲ شکل

1. پیش از این، کتاب خاطرات لرد داود آلیانس از جامعه یهودیان کاشانی که او نیز از سرای امیر برخاست و چند سال بعد در عرصه صنعت و کارآفرینی جهانی، به «سلطان صنایع نساجی انگلستان» شهرت یافت، به دو زبان انگلیسی و فارسی منتشر شد:

A Bazar, Life, The Autobiography of Lord David Alliance, The Robson Press, 2015.

بچه کاشی: زندگی‌نامه و خاطرات داود آلیانس، ترجمه گوئل کهن، لندن، ۱۳۹۶.

۱. کتاب‌های زیر با بهره‌گیری از همین روش‌شناسی (Methodology) منتشر شده است:
- حدیث یک فرهنگ: زندگی‌نامه و خاطرات ماشالله فریور مدیر نخستین مدرسه دولتی کلیمیان شیراز، پژوهشی از گوئل کهن، بنیاد آموزشی فریور، لس‌آنجلس، ۲۰۰۷.

A Tale of a Culture, Memoires of M. Farivar, Researched by Goel
Cohen, J. F. Educational Foundation, Los Angeles, 2008.

- همراه با فرهنگ: زندگی‌نامه و خاطرات الیاس اسحاقیان، مدیر و دبیر مدارس اتحاد در تهران، اصفهان، یزد و سندانج، پژوهشی از گوئل کهن، لس‌آنجلس، ۲۰۰۸.

- بر بال خرد: زندگی‌نامه و خاطرات حاخام پدیدیا شوفط: تاریخ هفتاد سال رهبری مذهبی، پژوهشی از گوئل کهن، لس‌آنجلس، ۲۰۱۰.

گرفته است. از این رو، افزون بر عرضه یافته‌ها، در جای‌جای روایت‌ها از زبان شاهری در این کتاب، تلاش به عمل آمده تا با توضیحات مناسب و ذکر منابع تکمیلی، خواننده کنجکاو هدایت شود.

امید می‌رود «در جستجوی راستی» زمینه‌ساز پژوهش‌های بیشتر و تشویق و ترغیب دیگر شخصیت‌های اثرگذار در روند تحولات اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و صنعتی و حتی عقیدتی ایرانیان - به ویژه ایرانیان یهودی - باشد برای ارائه تجربیات و به مشارکت گذاشتن دیدگاه‌ها و دانسته‌های خود با نسل کنونی و آیندگان و گشایش دریچه‌های دیگری جهت فهم و درکِ زمانه و رشد و ارتقای منابع تاریخی معاصر ایران.

- بر آب و آتش: زندگی‌نامه و خاطرات دکتر فریدون هژبری استاد و معاون دانشگاه صنعتی آریامهر (شریف کنونی)، پژوهشی از گونل کهن، کالیفرنیا، ۲۰۱۳ و چاپ دوم: انتشارات کویر، تهران، ۱۳۹۶.